

"EROSLEA" IKASTETXEA

Prantzitar sorkundeko lekaide-talde batek erabillitako, uriko onenatarikoa zan ikastetxe au. Lekaideok ez ziran abadetuak, anaiak baiño. Plaza Zabala izeneko enparantza ederrean kokatuta egoan ikastetxea, eta leku onetan jolastu oi genduan ikaste-arteko atsedendietan. Bosteun ikaslek jarduten genduan, kopuru onetan sartuta ikaste-mailla guztiak, au da, umeetarik batxillerreko mailla goreneraiño. Bizi izaten nintzanetik bosteun bat metroko bitartera egoan, eta augaitik goizeko ikastaldia amaituta, etxera niñoan bazkaltzera, eta arratsaldeko iruretan ikastetxera ostera be, seirak arte.

Batxillerreko lenengo maillan berrogei bat mutikok giarduan, oiko gaiak ikasten genduzala, au da, eliztia, zenbakiztia, ludiztia, eta izadiztia. Gaiok asiera baten zerbait zailtxu azaldu yatazan ikastaroaren joanari jarraitzeko, zeozer atzeratuta nentorrelako, baiña ekiñaren-ekiñez, laster enparauen maillara eldu nintzan. Atsedendia bi izaten genduzan: bat goizean eta beste bat arratsaldean, onein iraupena orduerdikoa izanik. Guztitariko jokoai emotsegun, onein artean erabillienak izanik: abarkazarka edo gorde-lekua; arrapaketan; bostarri jokoa; ziba; esku-azpika; txanponak; asto jokoa; txorro-morro-piko-tallo-ke etab.

Oikoa zan asi-barriai trikimaillu edo txatxarkeri bat egitea, eta auxe alegia: Plaza Zabaletik ur samar, agure pirri batek txori-tokiaren antzeko "estanco" edo kebedartegia eban enparantza txiki baten erdian. Iñork ez ekian zergaitik, baiña dalako agure pirriari "Papel de la Republica" eskatzen yakonetan, bere onetatik atarata, txori-tokiko leiatilla estutik, astirik izatekotan, adar jotzailleari gorro itzela aurpegira bota oi eutsan.

Ikastetxera sartu-barria nintzala, bein baten, bigarren maillako mutil batzuk urreratu yatazan, eta areitariko batek auxe esan eustan:
- Aizu, Patxi, zergaitik ez zoaz txoritokiko agureagana, "Papel de la Republica" eskatzera...?

- Zergaitik, ba...? -erantzun neutsen.

- Ara... errepublikazale porrokatua ei da, eta olakorik eskatzen autsanari, mutikoa izatekotan batez be, atsegin utsaz, erregaliz-zotz bat emoten dautso. Zergaitik ez zoaz aregana erregaliz orren billa...?

- Eta zergaitik zeuok ez...?

- Debekatuta dogu enparantzarik urtetea...

- Zeuek beste dot neuk galazota.

Orduan taldeko nagusia zirudianak beste bateri,

- Nork esan dautsu, barri-sartutako oillo busti au, Patxi Arlote Andia dala...?

Eta au esanik, lurrera txu egin eban destaiñez.

Au, nik jasan nengikean baiño geiago zan, eta suminduta,

- Nork diño oillo busti bat nazala...? -jaurti neutsan-. Ni ez naz ezeren bildur, eta oraintxe bertan "paper" dalako ori eskatzera noatzue, eta benetan diardudala jakin dagizuen, zatoze nirekin lekuko izateko.

Laguntzailleen adore-oiuen artean, agure pirriaren txori-tokira joan nintzan, eta lagunak urruntxutik ikusle geratzen zirala, kebedartegiko leiatillaren aurrean jarrita, mintzo argiaz.

- Jauna -eskatu neutsan-, bai al-daukazu "Papel de la Errepublica...?"

Lepoa emonda, agureak apalen artean aztertzen ebalakoa egiñez, eta eta nik sustraigozoaren zotza itxaroten nebala, noizbait biurtu zan, eta gorro lingirdatsu, eraskorra, aurpegi betera jaurti eustan. Ezusteak artuta, unetxu batez an egon nintzan zer egin ez nekiala, eta gero laidoak abailduta, gorroa aurpegitik zapiñoaz kentzen nebala, ikastetxera biurtu nintzan, lagunaren barre-santzo ta eztenkaden artean.

Patxi Arlotearen dedu ta ospea laidotu izan ziran, eta gaiñera lagunaren aurrean. Andik ordubete batzutara, Patxi Arloteari jazorikoa ikastetxeko geienek ezagututako, adarjoka etorri yatazan, guztien aurrean barregarritzat billakatzen nintzala. Izugarria izan zan neu lako arroputz batentzat jasandako iraiña, eta nire buruari zin egin neutsan, agure pirri aregandik egokidan mendekua artu bear nebala, nire ospe ta dedua lengora biurtzeko. Asarrez irakiten, neurri bardiñaz ordaindu bear neuskiola agure pirriari erabagi neban.

Biamamonean goizeko atsedenaldiran, txori-tokiko agure pirriari "Errepublikako papera" atzera biurtuko neuskiola, ikaskide batzuei iragarri neutsen. Arratsalde aretan, eta eguneko jarduna amaituta, ikaskide-talde ugariak lagunduta, agure asarrekoaren txori-tokira abiatu nintzan. Bidean zear niñoala, txuari eragiñez nire biziko gorroa atondu neban.

Lagunak zeozer atzean lagata, kebedartegiko leiatillaren aurrean jarri nintzan, eta danek ondo entzun egien, mintzo ozenaz auxe esan neutsan:

- Jauna, zeuk atzo niri emoniko "Papel de la Errepublica", atzera dakartsut.

Eta au esanik, gorroa aurpegira jaurti neutsan. Bete-betean begi baten jo eban, eta inpernuko madarikaziño guztiek erraikidazala, garaillearen itxuraz, lagunakana biurtu nintzan onein zorion koipetsuak artzeko, eta nire arrokeri zitala asetuta, etxera biurtu nintzan. Damu dot gaur egun aretan egindakoa, baiña orduko pekatua ordaintzearren, autorpen au egitea bearrezkoa yatala uste dot, Patxi Arloteren arrokeri zitala noraiñokoa zan irakurleak jakin dagian. Sor Ane´ren burubideak aintzakotzat artu ba´neuz, doillorkeri aregaitik gaur ez neuke lotsatu bear, baiña garai aretako Patxi egosgogorra zan.

Arazoa, baiña, ez zan onetan amaitu, bai zera...! Taldeko batek, nik egiñikoa Anai irakasle bateri salatu eutsan, eta bide onetatik, ekintza

au Anai Sebe´ren ezaguerara eldu zan. Jazoera onen urrengo egunean, Anai Sebe "La Canela"ra joan zan, eta osaba Pio jakitun ipiñi eban. Arratsalde aretan Tomas´ekin jolastetik etxera biurtu nintzanean, atea osabak edegi eustan. Ereti aretan izeko Asentzi kalera joan izan zan, erosketaren bat egiteko, antza.

- Kaixo, Patxi Arlote -isekari agurtu ninduan- sartu zaitez, eta ongi etorri etxera.

Sentipen bakanak menperatu ninduan, eta bildurrak jota sartu nintzan. Nire besoari eutsita, osabak jatokira eroan ninduan, eta auxe esan eustan aginkor:

- Kenduizuz prakak, eta makurtu zaitez.

Olan egin neban dardar baten, eta orduan narruzko gerrikoa artuta, eperdian zigortu ninduan basaki auxe esan bitartean

- Lengusu Sebe´k dana esan daust, zist-zast...! Zeuk egiñikoak lotsaz bete egin nau, zist-zast...! Pentzau be, zure onerako bikaiñetariko ikastetxe batera sartu zaitudala, zistzast...! Lotsatu nozu iñoiz ez beste, zist-zast...! Tamala dot auxe egin bear, zist-zast...! Baiña...

Eta zist-zastaka, osaba Pio´k atzekaldea sartagiñarena baizen gorria ipiñi eustan. Min andia oartu arren, nire arrotasunak isillik irautea eragiten ninduan. Noizbait, eta nekatuta, urrean, osaba Pio'k zigorrari eten egin eustan, auxe ziraustala:

- Onuratsua izan dakizula zigorraldi au...!

Aalik ariñen gelatik urten nintzan, eta atzekaldea erreminduta, irolan itxita sumiñezko negar bateri emon neutsan. Noizbait, urten eta sukaldera sartu nintzan. Orduko, izeko Asentzi biurtu izan zan, eta nire aurpegian malkoen aztarnak ikusita, mintzo kezcatsuz.-

Patxi -esan eustan-, zergaitik egin dozu negar...?

Orduan, jazorikoa edestu neutsan. Entzun bitartean, bere aurpegian asarre-itxura agertzen zan, eta au bai bakana, ordurarte ez neban iñoiz olan ikusi-ta. Amaitu nebanean, erremiña arintzearren, atzekaldea orio ta ozpiñaz igurtzi ondoren, aparria eskiñi eustan, baiña irusterik ez nebala ikusita, oera lagundu, eta musu bat emonda, joan zan. Alde egiten ebanean, bere aurpegiak benetako asarrearen aztarnak agiri ebazan. Andik laster, osaba Pio´ren abotsa eldu yatan, sillu-bilduman ziarduala, antza, auxe abesten eban-eta:

Las palmeras de Cuba pierden sus hojas pierden sus hojas, los ojos de mi niña...

Bere txitxarra-antzeko kurrinka uxatzearren, belarriak burusiaz estaldu nebazan, lo egiteko aalegintzen nintzala, baiña dana alperrik; Cuba´ko palmondoen ondapenak eta nire atzekalde erreminduak, loa eragozten eusten. Noizbait, lo geratu nintzan baiña onen aurretik, ni entzun barik ain anker zigortu ninduanak, Osaba Pio´ren izena ez ebal

merezi, eta aurrerantzean niretzat Piokanela izango litzakela erabagi neban. Bai orixe...!

Nire ekintza gaiztoaren ondorioak ez ziran amaitu emen. Urrengo egunean, nik egindakoa bala-bala ebillen, eta zigor eredugarria merezi nebala erabagi eban ikastetxeko batzordeak. Olan ba, nire maillako Anai irakasleak dei egin, eta illabete batez eguneko atsedendaldi bietan, ikasgelan urten barik egongo nintzakela iragarri eustan. Luze-luzea billakatu yatan dalako illabetea, eta asperraldiari aurre egiteko, ludiztiari zaletasun andia neutsanez, mapa-marrazteari emon neutsan, guztitariko margokiakaz edertzen nebazala.

Edu onetan, zigorraldia amaitu yatanean, aurrerapen andiak egin izan nebazan alor orretan. Arrezkero, Errepublikako paperarena aztuta, beste edozein ikasletzat erabilli ninduen.

Osabak niri emondako astiñaldia ta urrengo egunean, ikastetxeko jarduna amaituta, Tomas´ekin jolas egitera joan nintzan, eta espaloian jesartean, nire aurpegiari mindutako keiñua ikusirik, auxe itaundu eustan:

- Aiko, Patxi, zergaitik orren arduratsua jesarteko, an buruak-
edo sortu al-yazak...?

Orduan, osabak emondako zigorrari buruz jakitun ipiñi neban, eta amaitzean,

- Begira, Tomas -esan neutsan--, min itzela artu arren, ez naivan txintik be esan, eta astiñaldiaren ostean, erabagi sendoa artu yoat

- Zein erabagi, Patxi...?

- Osaba Pio bein betiko il dokala, eta aren ordeaz ez yoat beste iñor ikusten, Piokanela baiño, "La Canela"ren luma-xurgatzaille kokoloa baiño.

- Erabagi egokia, Patxi; euk eperdian artutakoa, laster ezabatuko yak, baiña bera bizitza guztirako Piokanela izango dok. Niri olako ezizena ipiñiko ba'lleustek, erritik beste iñora anka egingo ñeukek.

Etxera joateko jagi nintzan, eta orduan Tomas'ek,

- Nora oa orren goizetik...?

- Etxera, izeko Asentzi´k ozpin-oriozko igurtziak atzekaldean jarri yaidazan, ia biar betikoa sentitzen noka.

- On yakiazala, Patxi.

- Biar arte, Tomas.

Eguraldi ona zanean, ikastetxeko eguneko jardunaldia amaituta, etxera baiño len, kolean niarduan Tomas´ekin edozein jokotan, baiña eguraldi txarra izanik, ikastetxetik etxera artez-arteaz niñoan, irakasleak etxerako emostazan eginkizunak aalik ariñen amaitzearren. Bein baten, euriagaitik etxera goizetik sartzean, atea edegi eustan izeko Asentzi´ri

usain bereizia eriola oartu nintzan, pattarra edo edan bizi batena, alegia. Oi neban lez, sukaldeko mai-aurrean jesarri nintzanean ikastetxeko betebearrai ekiteko, mai-gaiñean bonbil baten ondoan edontzi uts bat egoan. Bonbillak "larranbillo" idazkuna itsasita eban. Une aretan izeko Asentzi´k bonbilla artu, eta arasako goiko apal baten ipiñi eban, auxe ziraustala:

- Noz edo noz, sabeleko min andiak joten nauanean, ez dago obarik larranbillo edariari txurrutada bat emotea baiño.

Jarraian, ikastetxetik ekarritako eginkizunetara emoten neutsala, burura etorri yatan, gaurko usaiñaren zantzua len be izekoagan oartu izan nebala, eta zergaitia jakin barik, tamal andia izan neutsan. Orduan gazteegia nintzan ulertzeko gizakien zorigatxak noraiñokoak izan daitekezala, baiña egun aretan oartzen asi nintzan, izeko Asentzi gatx baten pean bizi izaten zala, bai, gero ta andiagoa biurtzen yakon zorigatxa: bakartasuna. Izan be, etxe aretara nire etorrerak zelanbait arindu eutsan sentipen ori, baiña umerik izateko ezintasunak aspalditik ezereztu izan eutsan bizi-naia. Onezaz gaiñera, Piokanela´rentzat bere emaztea ez zan besterik neskame bat baiño; ez eutsan maitasunez berba egiten, ez eutsan iñoiz iñongo esku-erakutsirik ekarten, eta jaiegunetan lagun-arteko bizitzeari emotsala, Asentzi gaixoa etxean baztertuta, bakartasunaren oparia billakatua zan, eta askotan eleizara joan arren, etxean emoten ebazan ordu amaibakoak utsari begira, gaixoari irri-barre egitea aztu egiten yakola.

Noizean bein aren begi andi illunak neugan untzaturik oartzen nebazan, txulut egiñiko amatasunaren txinpartak eriezala, eta bekokian musu samurrak jarten eustazan, gero asperenka oiko geldotasunean murgiltzen zala. Aldiaren bidean sarriago emotsan "larranbillo"ko urari, bakarrik egoanean, baita nire aurrean be. Berarekiko ona izaten saiatzen nintzan, bere gaztaroaz itauntzen neutsala batez be. Adore biziak artuta, Markiñaldeko doiñu atsegiñaz mintzaten yatan, eta orduan bazirudian ezpanetan irribarrearen antzeko zerbait nenkuskiola. Gure autu-gaia agortzen zanean, orduan ikastetxeko gora-beerak edesten neutsazan. Gau guztietan oera orduko, nire aurpegia eskuen artean artuta, musu maitekorra emostan, eta gero, gau-otoitzak esatera lagundu be. Gero ta maiteago ninduan, baita neuk bera be. Edateari emon ez ba´leutso... ! baiña argi egoan orrekiko zalekeriak artuta egoala, eta beranduegi eldu izan nintzala etxe aretara, Asentzi gaixoa griña aretatik jareitzeko.

Irakurlea: Iñaki Murua, Aramaio